

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)
της 7ης Δεκεμβρίου 2010*

Στην υπόθεση C-439/08,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, υποβληθείσα από το hof van beroep te Brussel (Βέλγιο) με απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 2008, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 6 Οκτωβρίου 2008, στο πλαίσιο της δίκης

Vlaamse federatie van verenigingen van Brood- en Banketbakkers, Ijsbereiders en Chocoladebewerkers (VEBIC) VZW,

παρισταμένων των:

Raad voor de Mededinging,

Minister van Economie,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους Β. Σκουρή, Πρόεδρο, Α. Tizzano, J.N. Cunha Rodrigues, Κ. Lenaerts, J.-C. Bonichot, Κ. Schiemann, J.-J. Kasel και D. Šváby, προέδρους τμήματος, Α. Rosas, R. Silva de Lapuerta, E. Juhász (εισηγητή), Μ. Safjan και Μ. Berger, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Mengozzi
γραμματέας: M. Ferreira, κύρια διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 20ής Ιανουαρίου 2010,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- η Vlaamse federatie van verenigingen van Brood- en Banketbakkers, Ijsbereiders en Chocoladebewaterkers (VEBIC) VZW, εκπροσωπούμενη από τους P. Engels, J. Troch και B. van Hulst, advocaten,
- το Raad voor de Mededinging, εκπροσωπούμενο από τον W. Devroe, advocaat,
- η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J.-C. Halleux και τη C. Pochet,

— η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Dowgielewicz και τις K. Zawisza και A. Kramarczyk,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους A. Bouquet και S. Noë,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 25ης Μαρτίου 2010,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 2, 5, 15, παράγραφος 3, και 35, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης (ΕΕ 2003, L 1, σ. 1, στο εξής: κανονισμός).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο δίκης που η Vlaamse federatie van verenigingen van Brood- en Banketbakkers, Ijsbereiders en Chocoladebewerders VZW (φλαμανδική ομοσπονδία των ενώσεων αρτοποιών και ζαχαροπλαστών, παγωτοποιών και σοκολατοποιών, στο εξής: VEBIC) κίνησε για να ακυρωθεί απόφαση με την οποία το Raad voor de Mededinging (στο εξής: Συμβούλιο ανταγωνισμού)

διαπίστωσε ότι υπάρχουν τιμολογιακές συμφωνίες μεταξύ βιοτεχνών αρτοποιιών και επέβαλε πρόστιμο στη VEBIC.

Το νομικό πλαίσιο

Η ρύθμιση της Ένωσης

- 3 Η πέμπτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού έχει ως εξής:

«Για να διασφαλιστεί η αποτελεσματική επιβολή των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού και ταυτόχρονα ο σεβασμός θεμελιωδών δικαιωμάτων υπεράσπισης, ο παρών κανονισμός θα πρέπει να ρυθμίζει το βάρος της απόδειξης αναφορικά με τα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης. Θα πρέπει να είναι η πλευρά ή η αρχή που προβάλλει τον ισχυρισμό παράβασης του άρθρου 81, παράγραφος 1, και του άρθρου 82 της Συνθήκης που οφείλει να αποδεικνύει την ύπαρξη παράβασης, σύμφωνα με τα απαιτούμενα νομικά πρότυπα απόδειξης. [...]»

- 4 Στην έκτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού εκτίθενται:

«Για να διασφαλισθεί η αποτελεσματική εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας ανταγωνισμού, είναι σκόπιμο όπως οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού αποκτήσουν πιο στενή σχέση με την εφαρμογή της. Προς τούτο, οι εν λόγω αρχές θα πρέπει να έχουν την εξουσία να εφαρμόζουν την κοινοτική νομοθεσία.»

- 5 Στην όγδοη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού αναφέρονται:

«Για να διασφαλίζεται η αποτελεσματική εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού και η ορθή λειτουργία των μηχανισμών συνεργασίας που περιλαμβάνει ο παρών κανονισμός, είναι απαραίτητο να υποχρεωθούν οι αρχές ανταγωνισμού και τα δικαστήρια των κρατών μελών, οσάκις εφαρμόζουν την εθνική νομοθεσία ανταγωνισμού σε συμφωνίες και πρακτικές που ενδέχεται να επηρεάζουν τις συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών, να εφαρμόζουν επίσης και τα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης. [...]»

- 6 Κατά την εικοστή πρώτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού:

«Η συνεπής εφαρμογή της νομοθεσίας του ανταγωνισμού προϋποθέτει επίσης τη συγκρότηση μηχανισμών για τη συνεργασία μεταξύ των δικαστηρίων των κρατών μελών και της Επιτροπής. Αυτό ισχύει για όλα τα δικαστήρια των κρατών μελών που εφαρμόζουν τα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης, ανεξάρτητα από το αν τα εφαρμόζουν σε δίκες μεταξύ ιδιωτών ή ενεργώντας ως δημόσιες αρχές επιβολής του νόμου ή ως δευτεροβάθμια όργανα. Ειδικότερα, τα εθνικά δικαστήρια θα πρέπει να μπορούν να απευθύνονται στην Επιτροπή και να της ζητούν πληροφορίες ή τη γνώμη της σχετικά με την εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας ανταγωνισμού. Εξάλλου, θα πρέπει να αναγνωρισθεί στην Επιτροπή και στις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών η εξουσία να διατυπώνουν παρατηρήσεις, γραπτές ή προφορικές, ενώπιον των δικαστηρίων οσάκις εφαρμόζονται τα άρθρα 81 ή 82 της Συνθήκης. [...]»

- 7 Κατά τη δεύτερη περίοδο της τριακοστής τέταρτης αιτιολογικής σκέψεως του κανονισμού:

«Σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας οι οποίες διατυπώνονται στο άρθρο 5 της Συνθήκης, ο παρών κανονισμός δεν υπερβαίνει τα αναγκαία όρια προκειμένου να επιτύχει τον στόχο του, ο οποίος είναι η αποτελεσματική εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού.»

- 8 Η πρώτη και η δεύτερη περίοδος της τριακοστής πέμπτης αιτιολογικής σκέψεως έχουν ως εξής:

«Για να επιτευχθεί η πλήρης επιβολή της κοινοτικής νομοθεσίας ανταγωνισμού, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διορίζουν και να εξουσιοδοτούν αρχές προκειμένου αυτές να εφαρμόζουν τα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης ως δημόσιες αρχές επιβολής του νόμου. Θα πρέπει να μπορούν να διορίζουν διοικητικές και δικαστικές αρχές για την εκτέλεση των διαφόρων καθηκόντων που ανατίθενται στις αρχές ανταγωνισμού δυνάμει του παρόντος κανονισμού.»

- 9 Επιγραφόμενο «Βάρος αποδείξεως», το άρθρο 2, πρώτη περίοδος, του κανονισμού ορίζει:

«Στο πλαίσιο του συνόλου των εθνικών και των κοινοτικών διαδικασιών εφαρμογής των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης, η απόδειξη της παράβασης του άρθρου 81, παράγραφος 1, ή του άρθρου 82 της Συνθήκης βαρύνει το μέρος ή την αρχή που ισχυρίζεται την παράβαση.»

- 10 Το άρθρο 5 του κανονισμού, το οποίο επιγράφεται «Αρμοδιότητες των αρχών ανταγωνισμού των κρατών μελών», ορίζει:

«Οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών είναι αρμόδιες να εφαρμόζουν τα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης σε συγκεκριμένες περιπτώσεις. Προς το σκοπό αυτό, δύνανται, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν καταγγελίας, να εκδίδουν τις ακόλουθες αποφάσεις:

— για την παύση της παράβασης,

- για τη λήψη προσωρινών μέτρων,

- για την αποδοχή ανάληψης δεσμεύσεων,

- για την επιβολή προστίμου, χρηματικής ποινής ή κάθε άλλης κύρωσης προβλεπόμενης από την εθνική τους νομοθεσία.

Αν με βάση τις πληροφορίες που διαθέτουν διαπιστώσουν ότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις μιας απαγόρευσης, δύνανται επίσης να αποφαινούνται ότι δεν συντρέχει λόγος δράσης από μέρους τους.»

- 11 Επιγραφόμενο «Συνεργασία με τα εθνικά δικαστήρια», το άρθρο 15, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού ορίζει:

«Οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών μπορούν να υποβάλλουν εξ ιδίας πρωτοβουλίας γραπτές παρατηρήσεις στα εθνικά δικαστήρια της χώρας τους σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 81 ή του άρθρου 82 της Συνθήκης. Με την άδεια του εν λόγω δικαστηρίου, μπορούν επίσης να υποβάλλουν προφορικές παρατηρήσεις στα εθνικά δικαστήρια των οικείων κρατών μελών. Όταν το απαιτεί η συνεπής εφαρμογή του άρθρου 81 και του άρθρου 82 της Συνθήκης, η Επιτροπή δύναται να υποβάλλει εξ ιδίας πρωτοβουλίας γραπτές παρατηρήσεις στα δικαστήρια των κρατών μελών. Με την άδεια του εν λόγω δικαστηρίου μπορεί επίσης να υποβάλλει προφορικές παρατηρήσεις.»

- 12 Επιγραφόμενο «Ορισμός των αρχών ανταγωνισμού των κρατών μελών», το άρθρο 35, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού έχει ως εξής:

«1. Τα κράτη μέλη ορίζουν την αρχή ανταγωνισμού ή τις αρχές που είναι αρμόδιες για την εφαρμογή των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης κατά τρόπο ώστε να τηρούνται όντως οι διατάξεις του παρόντος κανονισμού. Τα μέτρα που είναι αναγκαία για την παραχώρηση στις αρχές αυτές της εξουσίας να εφαρμόζουν τα εν λόγω άρθρα λαμβάνονται πριν από την 1η Μαΐου 2004. Οι οριζόμενες αρχές ενδέχεται να περιλαμβάνουν δικαστήρια.

2. Όταν η επιβολή της κοινοτικής νομοθεσίας ανταγωνισμού ανατίθεται σε εθνικές διοικητικές και δικαστικές αρχές, τα κράτη μέλη μπορούν να παρέχουν διάφορες εξουσίες και καθήκοντα στις διάφορες αυτές εθνικές αρχές, είτε είναι διοικητικές είτε δικαστικές.»

Η εθνική ρύθμιση

- 13 Ο loi sur la protection de la concurrence économique (νόμος περί προστασίας του οικονομικού ανταγωνισμού), όπως συντονίστηκε με βασιλικό διάταγμα της 15ης Σεπτεμβρίου 2006 (*Moniteur belge* της 29ης Σεπτεμβρίου 2006, σ. 50613, στο εξής: LPCE), ο οποίος τέθηκε σε ισχύ την 1η Οκτωβρίου 2006, ορίζει στο άρθρο του 1 τη βελγική αρχή ανταγωνισμού ως εξής.

«4^ο Βελγική αρχή ανταγωνισμού: το Συμβούλιο ανταγωνισμού και η Υπηρεσία ανταγωνισμού παρά τω Ομοσπονδιακώ Υπουργείω Οικονομίας, ΜΜΕ, Μεσαίων Τάξεων και Ενεργείας, ενεργώντας στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους που ορίζει ο παρών νόμος.

Η βελγική αρχή ανταγωνισμού είναι η αρχή ανταγωνισμού που είναι αρμόδια για την εφαρμογή των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, εφαρμογή την οποία αφορά το άρθρο 35 του κανονισμού [...]».

14 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, του LPCE ορίζει:

«Απαγορεύονται, χωρίς να είναι αναγκαία προηγούμενη απόφαση σχετικά, όλες οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, όλες οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και όλες οι εναρμονισμένες πρακτικές που έχουν ως σκοπό ή ως αποτέλεσμα να εμποδίσουν, να περιορίσουν ή να στρεβλώσουν αισθητά τον ανταγωνισμό στη σχετική βελγική αγορά ή σε σημαντικό μέρος της, και ιδίως αυτές που συνίστανται:

1° στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων των συναλλαγών·

[...]».

15 Το άρθρο 11 του LPCE ορίζει:

«§1 Ιδρύεται Συμβούλιο ανταγωνισμού. Το Συμβούλιο αυτό είναι διοικητικό δικαστήριο το οποίο έχει την εξουσία εκδόσεως αποφάσεων και τις λοιπές αρμοδιότητες που του παρέχει ο παρών νόμος.

§2 Το Συμβούλιο ανταγωνισμού αποτελείται από:

1° το σώμα των συμβούλων·

2° την ελεγκτική αρχή·

3° τη γραμματεία.

[...]»

16 Το άρθρο 12, παράγραφος 1, του LPCE ορίζει:

«Το σώμα των συμβούλων αποτελείται από δώδεκα συμβούλους. [...]»

17 Το άρθρο 20 του LPCE διευκρινίζει:

«Κάθε τμήμα του Συμβουλίου και ο πρόεδρος ή ο σύμβουλος τον οποίο αυτός ορίζει σε περίπτωση προσωρινών μέτρων αποφαινόμενα με αιτιολογημένη απόφαση επί όλων των υποθέσεων των οποίων έχουν επιληφθεί, μετά από ακρόαση των ενδιαφερομένων καθώς και, κατόπιν αιτήσεώς τους, των τυχόν καταγγελλόντων, ή του δικηγόρου της επιλογής τους.»

- 18 Με το άρθρο 25 του LPCE ιδρύθηκε παρά τω Συμβουλίω ανταγωνισμού ελεγκτική αρχή, έχουσα τουλάχιστον έξι και το πολύ δέκα μέλη, στα οποία περιλαμβάνονται ο γενικός ελεγκτής και οι ελεγκτές ή οι αναπληρωτές ελεγκτές.
- 19 Το άρθρο 29 του LPCE έχει ως εξής:

«§ 1 Οι ελεγκτές είναι αρμόδιοι:

1° να παραλαμβάνουν τις καταγγελίες και τις αιτήσεις προσωρινών μέτρων που αφορούν πρακτικές περιοριστικές του ανταγωνισμού, καθώς και τις ανακοινώσεις συγκεντρώσεων·

2° να διευθύνουν και να οργανώνουν την έρευνα και να μεριμνούν για την εκτέλεση των αποφάσεων του Συμβουλίου ανταγωνισμού·

3° να εκδίδουν παραγγελίες προς τους δημόσιους λειτουργούς της Υπηρεσίας ανταγωνισμού [...].

4° να συντάσσουν και να καταθέτουν αιτιολογημένες εισηγήσεις στο Συμβούλιο ανταγωνισμού·

5° να θέτουν στο αρχείο τις καταγγελίες και τις αιτήσεις προσωρινών μέτρων·

[...]

§ 2 [...]

Τηρουμένου του άρθρου 27, οι ελεγκτές δεν δύνανται να ζητούν ούτε να δέχονται διαταγές ή οδηγίες σχετικά με τον χειρισμό των υποθέσεων που εισάγονται βάσει του άρθρου 44, §1, ή σχετικά με τη θέση που λαμβάνουν κατά τις συνεδριάσεις της ελεγκτικής αρχής που έχουν ως αντικείμενο τον καθορισμό των προτεραιοτήτων της πολιτικής για την εφαρμογή του νόμου και τον καθορισμό της σειράς εξετάσεως των υποθέσεων.

§ 3 Όταν η ελεγκτική αρχή αποφασίζει να κινήσει έρευνα βάσει του άρθρου 44, § 1, ο δημόσιος λειτουργός που διευθύνει την Υπηρεσία ανταγωνισμού ορίζει, κατόπιν συνεννοήσεως με τον γενικό ελεγκτή, τους δημόσιους λειτουργούς της εν λόγω Υπηρεσίας που απαρτίζουν την ομάδα που αναλαμβάνει την έρευνα.

Οι δημόσιοι λειτουργοί που έχουν οριστεί μέλη ομάδας έρευνας δεν δύνανται να λάβουν διαταγές ή οδηγίες παρά μόνον από τον ελεγκτή που διευθύνει την έρευνα αυτή.

[...]»

²⁰ Κατά το άρθρο 34 του LPCE, η υπηρεσία ανταγωνισμού είναι μεταξύ άλλων αρμόδια, υπό την ελεγκτική αρχή, για τον εντοπισμό και την εξέταση των πρακτικών τις οποίες αφορά το κεφάλαιο II του ίδιου νόμου.

21 Κατά το άρθρο 45, παράγραφος 4, πρώτο εδάφιο, του LPCE:

«Όταν η ελεγκτική αρχή εκτιμά ότι η καταγγελία ή η αίτηση ή, εφόσον συντρέχει τέτοια περίπτωση, αυτεπάγγελτη έρευνα είναι βάσιμη, ο ελεγκτής καταθέτει, επ' ονόματι της ελεγκτικής αρχής, αιτιολογημένη εισήγηση στο αρμόδιο τμήμα του Συμβουλίου. Η εισήγηση αυτή περιλαμβάνει την έκθεση έρευνας, τις αιτιάσεις και πρόταση αποφάσεως· συνοδεύεται από τον φάκελο έρευνας και από κατάλογο των εγγράφων που τον απαρτίζουν. Ο κατάλογος αυτός καθορίζει την εμπιστευτικότητα των εγγράφων έναντι κάθε ενός από τα μέρη που έχουν πρόσβαση στον φάκελο.»

22 Το άρθρο 75 του LPCE έχει ως εξής:

«Κατά των αποφάσεων του Συμβουλίου ανταγωνισμού και του προέδρου του, καθώς και των σιωπηρών αποφάσεων περί του επιτρεπτού συγκεντρώσεων λόγω παρελεύσεως των προθεσμιών των άρθρων 58 και 59, δύναται να ασκηθεί έφεση ενώπιον του hof van beroep te Brussel, εκτός όταν το Συμβούλιο ανταγωνισμού αποφαινεται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 79.»

Το hof van beroep έχει πλήρη δικαιοδοσία όσον αφορά τις φερόμενες περιοριστικές του ανταγωνισμού πρακτικές και, εφόσον συντρέχει τέτοια περίπτωση, όσον αφορά τις επιβληθείσες κυρώσεις, καθώς και όσον αφορά το επιτρεπτό των συγκεντρώσεων. Το hof van beroep δύναται να λάβει υπόψη τις εξελίξεις που έλαβαν χώρα μετά την εφεσιβαλλόμενη απόφαση του Συμβουλίου.

Το hof van beroep δύναται να επιβάλλει πρόστιμα και χρηματικές ποινές σύμφωνα με τις διατάξεις του τμήματος 8 του κεφαλαίου IV.»

23 Το άρθρο 76, παράγραφοι 1 και 2, του LPCE ορίζει:

«§ 1 Δεν δύνανται να αποτελέσουν αντικείμενο χωριστής εφέσεως οι αποφάσεις με τις οποίες το Συμβούλιο ανταγωνισμού παραπέμπει την υπόθεση στον ελεγκτή.

§ 2 Οι κατά το άρθρο 75 εφέσεις δύνανται να ασκηθούν από τα μέρη που εμπλέκονται στη διαδικασία ενώπιον του Συμβουλίου, από τον καταγγέλλοντα, καθώς και από οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο που δικαιολογεί έννομο συμφέρον σύμφωνα με το άρθρο 48, § 2, ή το άρθρο 57, § 2, και που είχε ζητήσει να ακουστεί από το Συμβούλιο. Έφεση δύναται να ασκήσει και ο υπουργός, χωρίς να πρέπει να δικαιολογήσει έννομο συμφέρον και χωρίς να έχει εκπροσωπηθεί ενώπιον του Συμβουλίου ανταγωνισμού.

[...]

Το hof van beroep δύναται να ζητήσει από την ελεγκτική αρχή παρά τω Συμβουλίω ανταγωνισμού να διεξαγάγει έρευνα και να του κοινοποιήσει σχετική έκθεση. [...]

Το hof van beroep te Brussel τάσσει προθεσμία εντός της οποίας οι διάδικοι πρέπει να κοινοποιήσουν μεταξύ τους τις γραπτές παρατηρήσεις τους και να τις καταθέσουν στη γραμματεία.

Ο υπουργός δύναται να καταθέσει γραπτές παρατηρήσεις στη γραμματεία του hof van beroep te Brussel και να λάβει γνώση της δικογραφίας που τηρείται στη γραμματεία. Το hof van beroep te Brussel τάσσει προθεσμία για την κατάθεση των παρατηρήσεων αυτών. Η γραμματεία τις φέρει σε γνώση των διαδίκων.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 24 Η VEBIC συστάθηκε για να εκπροσωπεί τα συμφέροντα των ενώσεων που τη συγκροτούν και των μελών των ενώσεων αυτών. Τα μέλη της VEBIC είναι οι επαρχιακές επαγγελματικές ενώσεις της φλαμανδικής περιφέρειας, οι οποίες αποτελούν σωματεία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.
- 25 Οι τοπικές ενώσεις αρτοποιών στις οποίες δύναται να μετάσχει κάθε αρτοποιός είναι μέλη επαρχιακής επαγγελματικής Ένωσης. Οι τοπικές αυτές ομαδοποιήσεις περιλαμβάνουν μόνο βιοτέχνες αρτοποιούς, τα δε συμφέροντα των βιομηχανικών αρτοποιείων προασπίζονται από τη Federatie van Grote Bakkerijen in België (Ομοσπονδία των μεγάλων βελγικών αρτοποιείων).
- 26 Κατόπιν της ελευθέρωσης της τιμής του άρτου στο Βέλγιο την 1η Ιουλίου 2004, ο Minister van Economie απηύθυνε στο Συμβούλιο ανταγωνισμού έγγραφο της 7ης Ιουλίου 2004, με το οποίο του ζήτησε να ερευνήσει αν υπάρχουν τιμολογιακές συμφωνίες μεταξύ των ενώσεων αρτοποιών και των αρτοποιών.
- 27 Κατόπιν διαφόρων μέτρων έρευνας, ο γενικός ελεγκτής, στις 8 Ιουνίου 2007, διαβίβασε στον πρόεδρο του Συμβουλίου ανταγωνισμού την εισήγησή του στην οποία περιλαμβάνονταν οι αιτιάσεις και ο φάκελος έρευνας, εισήγηση η οποία απεστάλη στη VEBIC.
- 28 Η ελεγκτική αρχή συνήγαγε ότι η VEBIC, δημοσιεύοντας και κοινολογώντας τιμαριθμική αναπροσαρμογή των τιμών του άρτου και γνωστοποιώντας στα μέλη της τη διάρθρωση της τιμολογήσεως, παρέβη το άρθρο 2, παράγραφος 1, του LPCE.

- 29 Η εισήγηση της ελεγκτικής αρχής αναφέρει ότι οι αποφάσεις των ομοσπονδιών αρτοποιιών δεν δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και ότι, ως εκ τούτου, οι σχετικοί με τον ανταγωνισμό κανόνες της Ένωσης δεν έχουν εφαρμογή επί των πρακτικών που εξετάστηκαν.
- 30 Οι αιτιάσεις που περιλαμβάνονται στην εν λόγω εισήγηση μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:
- καταρτίζοντας και κοινολογώντας τιμαριθμική αναπροσαρμογή που αντικατοπτρίζεται στην αύξηση της τιμής πωλήσεως και που μπορεί να εφαρμοστεί προαιρετικά από τους αρτοποιούς, η VEBIC κοινολόγησε έμμεσα μια τιμή αναφοράς στους αρτοποιούς. Η τιμαριθμική αναπροσαρμογή εφαρμόστηκε επί της τελευταίας τιμής διατιμήσεως του άρτου, η οποία ήταν ίδια για κάθε αρτοποιό. Αν η τιμαριθμική αυτή αναπροσαρμογή εφαρμοστεί από τους αρτοποιούς μόνον επί ενός και του αυτού βασικού ποσού, κάθε αρτοποιός θα λάβει την ίδια τιμή πωλήσεως. Τούτο συνιστά παράβαση του άρθρου 2, παράγραφος 1, του LPCE.
  - η VEBIC αναφέρει συγκεκριμένες ποσοστιαίες αξίες για κάθε συντελεστή κόστους, και τούτο για τις πέντε παραμέτρους.
- 31 Ο γενικός ελεγκτής πρότεινε στο τμήμα του Συμβουλίου ανταγωνισμού να απαγορεύσει την επίμαχη πρακτική με απειλή χρηματικών ποινών. Πρότεινε επίσης να επιβληθεί πρόστιμο λαμβανομένης υπόψη της υπέρξεως επιβαρυντικών περιστάσεων, και ιδίως του γεγονότος ότι η VEBIC γνώριζε το αθέμιτο των τιμολογιακών συμφωνιών και δεν έκανε χρήση της δυνατότητας να υποβάλει στις αρχές ανταγωνισμού τη μέθοδο υπολογισμού των τιμών.
- 32 Στις 13 Αυγούστου 2007, η VEBIC κατέθεσε γραπτές παρατηρήσεις επί της εισήγησης της ελεγκτικής αρχής, αμφισβητώντας τα βασικά συμπεράσματά της και προβάλλοντας ισχυρισμούς περί προσβολής των διαδικαστικών αρχών και, ιδίως, των δικαιωμάτων άμυνας.

- 33 Στις 25 Ιανουαρίου 2008, το Συμβούλιο ανταγωνισμού εξέδωσε απόφαση με την οποία, αφενός, διαπίστωσε ότι η VEBIC παρέβη, από την 1η Ιουλίου 2004 μέχρι τις 8 Ιουνίου 2007, το άρθρο 2 του LPCE και απαίτησε να τεθεί τέλος στην παράβαση αυτή και, αφετέρου, επέβαλε στη VEBIC πρόστιμο 29 121 ευρώ.
- 34 Η VEBIC άσκησε κατά της εν λόγω αποφάσεως προσφυγή ακυρώσεως, με δικόγραφο που κατέθεσε στη γραμματεία του hof van beroep te Brussel στις 22 Φεβρουαρίου 2008.
- 35 Το εν λόγω δικαστήριο εκθέτει ότι οι διατάξεις του LPCE δεν παρέχουν στην ελεγκτική αρχή, η οποία είναι το όργανο που είναι υπεύθυνο για τις διώξεις εντός του Συμβουλίου ανταγωνισμού, τη δυνατότητα να μετάσχει στη διαδικασία ενώπιόν του.
- 36 Συγκεκριμένα, κατά τα άρθρα 75 και 76 του LPCE, το Συμβούλιο ανταγωνισμού, στο οποίο ανήκει η ελεγκτική αρχή, δεν έχει τη δυνατότητα να καταθέσει γραπτές παρατηρήσεις στο πλαίσιο προσφυγής κατά αποφάσεώς του. Μόνον ο Ομοσπονδιακός Υπουργός Οικονομίας έχει τη δυνατότητα αυτή.
- 37 Δεδομένου ότι ο αρμόδιος υπουργός δεν έκανε χρήση της δυνατότητας να υποβάλει γραπτές παρατηρήσεις, ο μόνος διάδικος που έλαβε μέρος στη δίκη ενώπιον του hof van beroep te Brussel είναι η VEBIC, η οποία ενήργησε ως προσφεύγουσα.
- 38 Οι νομικές διατάξεις σχετικά με τη διαδικασία ενώπιον του hof van beroep te Brussel και η ερμηνεία τους στο Βέλγιο θέτουν, κατά το δικαστήριο αυτό, ζητήματα ως προς το αν η διαδικασία αυτή συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης με γνώμονα την αποτελεσματικότητα των εφαρμοστέων στην Ευρωπαϊκή Ένωση κανόνων ανταγωνισμού και τα θεμελιώδη δικαιώματα άμυνας, λόγω του ότι ουδεμία διάταξη προβλέπει τη

συμμετοχή της εθνικής αρχής ανταγωνισμού στη δίκη επί της προσφυγής για να διασφαλιστεί η προστασία του γενικού οικονομικού συμφέροντος.

³⁹ Υπό τις συνθήκες αυτές, το hof van beroep te Brussel, πριν αποφανθεί επί της διαφοράς την οποία εκδικάζει, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να θέσει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Πρέπει [τα άρθρα 2, 15, παράγραφος 3, και 35, παράγραφος 1, του κανονισμού 1/2003] να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού αρύονται ευθέως από τις διατάξεις αυτές τη δυνατότητα να υποβάλουν γραπτές παρατηρήσεις επί των ισχυρισμών που προβάλλονται στο πλαίσιο εφέσεως ασκούμενης κατ' αποφάσεως των αρχών αυτών, ή ακόμη και να προβάλουν πραγματικούς και νομικούς ισχυρισμούς, με αποτέλεσμα ένα κράτος μέλος να μη μπορεί να τους αφαιρέσει τη δυνατότητα αυτή;

2) Πρέπει οι ίδιες διατάξεις να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι, για την αποτελεσματική εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού με σκοπό την προστασία του γενικού συμφέροντος, οι δημόσιες εποπτεύουσες αρχές που έχουν οριστεί ως αρχές ανταγωνισμού δεν διαθέτουν μόνον τη δυνατότητα αλλά υπέχουν και την υποχρέωση να μετέχουν στις δίκες επί των εφέσεων κατά των αποφάσεών τους, προβάλλοντας την άποψή τους με πραγματικούς και νομικούς ισχυρισμούς;

3) Αν τα ερωτήματα 1 και 2 χρήζουν καταφατικής απαντήσεως, πρέπει οι διατάξεις αυτές να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι, όταν δεν υπάρχουν εθνικές διατάξεις σχετικά με τη συμμετοχή της αρχής ανταγωνισμού στη δίκη επί εφέσεως και όταν έχουν οριστεί διάφορες αρχές, η αρχή που είναι αρμόδια για τις αποφάσεις που απαριθμούνται στο άρθρο 5 του κανονισμού είναι εκείνη που μετέχει επίσης στη δίκη επί της εφέσεως κατά της δικής της αποφάσεως;

- 4) Χρήζουν διαφορετικής απαντήσεως τα ανωτέρω ερωτήματα όταν, κατά την εθνική νομοθεσία, η αρχή ανταγωνισμού ενεργεί ως δικαστήριο και/ή όταν η τελική απόφαση εκδίδεται μετά από έρευνα διεξαχθείσα από όργανο το οποίο ανήκει στο δικαστήριο αυτό και είναι επιφορτισμένο με τη διατύπωση αιτιάσεων και την κατάρτιση σχεδίου αποφάσεως;»

Επί του παραδεκτού των προδικαστικών ερωτημάτων

- 40 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου, η VEBIC προέβαλε ένσταση απαραδέκτου της αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως ισχυριζόμενη ότι η ζητούμενη ερμηνεία του κανονισμού, ή γενικότερα του δικαίου της Ένωσης, δεν ασκεί επιρροή για τη λύση της διαφοράς της κύριας δίκης. Εν προκειμένω, θεωρεί ότι δεν υπάρχει σύνδεσμος μεταξύ της διαφοράς αυτής και των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, επειδή, όπως σημείωσε το Συμβούλιο ανταγωνισμού κατά τις έρευνές του, η πρακτική της προσφεύγουσας στην κύρια δίκη δεν επηρεάζει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και επειδή, κατά συνέπεια, εφαρμοστέο είναι μόνον το εθνικό δίκαιο του ανταγωνισμού. Επιπλέον, κατά τη VEBIC, το αιτούν δικαστήριο δεν έχει ακόμη αποφανθεί οριστικά επί του ζητήματος αν εφαρμοστέο είναι και το δίκαιο της Ένωσης. Έτσι, διατείνεται ότι στο Δικαστήριο τέθηκε ένα υποθετικό ζήτημα, χωρίς καμία σημασία για τη διαφορά που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.
- 41 Αποτελεί πάγια νομολογία ότι, στο πλαίσιο της συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων, όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 267 ΣΛΕΕ, μόνον του εθνικού δικαστή, ο οποίος έχει επιληφθεί της διαφοράς και πρέπει να αναλάβει την ευθύνη της δικαστικής αποφάσεως που πρόκειται να εκδοθεί, έργο είναι να εκτιμήσει, με γνώμονα τις ιδιαιτερότητες της υποθέσεως που εκκρεμεί ενώπιόν του, τόσο την ανάγκη εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως για να μπορέσει να εκδώσει την απόφασή του όσο και τη λυσιτέλεια των ερωτημάτων που θέτει στο Δικαστήριο (αποφάσεις της 14ης Δεκεμβρίου 2006, C-217/05, Confederación Española

de Empresarios de Estaciones de Servicio, Συλλογή 2006, σ. I-11987, σκέψη 16, και της 2ας Απριλίου 2009, C-260/07, Pedro IV Servicios, Συλλογή 2009, σ. I-2437, σκέψη 28).

42 Κατά συνέπεια, όταν τα ερωτήματα που έχουν τεθεί από τα εθνικά δικαστήρια αφορούν την ερμηνεία διατάξεως του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο, κατ' αρχήν, οφείλει να αποφανθεί, εκτός αν είναι πρόδηλον ότι με την αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως επιδιώκεται, στην πραγματικότητα, να οδηγηθεί το Δικαστήριο στην έκδοση αποφάσεως μέσω κατασκευασμένης διαφοράς ή να διατυπώσει συμβουλευτικές γνώμες επί γενικών ή υποθετικών ζητημάτων, ότι η ζητούμενη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς, ή ακόμη ότι το Δικαστήριο δεν διαθέτει πραγματικά ή νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του τέθηκαν (απόφαση της 7ης Ιανουαρίου 2003, C-306/99, ΒΙΑΟ, Συλλογή 2003, σ. I-1, σκέψη 89, και προαναφερθείσα απόφαση Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, σκέψη 17).

43 Δεν πρόκειται περί αυτού στη διαφορά της κύριας δίκης.

44 Εν προκειμένω, αρκεί η διαπίστωση ότι ειδικά από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι το *hof van beroep te Brussel* έχει πλήρη δικαιοδοσία και δυνατότητα μεταρρυθμίσεως των αποφάσεων του Συμβουλίου ανταγωνισμού. Ειδικότερα, κατά το αιτούν δικαστήριο, η αφετηρία της επίμαχης στην κύρια δίκη αποφάσεως του Συμβουλίου ανταγωνισμού, δηλαδή ότι οι πρακτικές που εξετάστηκαν δεν επηρεάζουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και ότι, εν προκειμένω, εφαρμογή έχουν μόνον οι εσωτερικοί κανόνες ανταγωνισμού, θα μπορούσε να αντικρουστεί με πραγματικά στοιχεία που τείνουν να αποδείξουν ότι οι εν λόγω περιοριστικές του ανταγωνισμού πρακτικές έχουν συνέπειες όχι μόνον εντός της γεωγραφικής ζώνης όπου λαμβάνουν χώρα οι πρακτικές αυτές, αλλά και σε σχέση με το πιο πάνω εμπόριο μεταξύ

κρατών μελών. Έτσι, το εν λόγω δικαστήριο εκτιμά ότι οι επίμαχες πρακτικές μπορεί να εμπίπτουν στο άρθρο 101 ΣΛΕΕ.

- 45 Επιπλέον, το γεγονός ότι το αιτούν δικαστήριο δεν έχει ακόμη αποφανθεί οριστικά επί του ζητήματος αν εφαρμοστέο είναι μόνον το εθνικό δίκαιο του ανταγωνισμού ή αν, αντιθέτως, εφαρμοστέο είναι και το δίκαιο της Ένωσης, ουδόλως αποτελεί εμπόδιο για το παραδεκτό της αιτήσεώς του εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως.
- 46 Συγκεκριμένα, όπως ο γενικός εισαγγελέας παρατήρησε στο σημείο 42 των προτάσεών του, αφενός, για το παραδεκτό μιας αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως θα ήταν ασυνεπές να πρέπει το αιτούν δικαστήριο να αποφανθεί οριστικά επί ενός ζητήματος το οποίο, άμεσα ή έμμεσα, αποτελεί το αντικείμενο της προδικαστικής παραπομπής. Αφετέρου, διαπιστώνεται ότι, εν προκειμένω, τα ερωτήματα που έθεσε το αιτούν δικαστήριο προϋποθέτουν αναγκαστικά τη δυνατότητα εφαρμογής του κανονισμού.
- 47 Εν προκειμένω, από τη νομολογία προκύπτει ότι, λαμβανομένου υπόψη του διαχωρισμού των λειτουργιών μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, δεν μπορεί να απαιτηθεί από το αιτούν δικαστήριο, πριν υποβάλει την αίτησή του στο Δικαστήριο, να προβεί στο σύνολο των πραγματικών διαπιστώσεων και νομικών εκτιμήσεων στις οποίες οφείλει να προβεί στο πλαίσιο της δικαστικής αποστολής του. Συγκεκριμένα, αρκεί το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης καθώς και τα εντεύθεν κύρια διακυβεύματα για την κοινοτική έννομη τάξη να απορρέουν από την αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, για να παρέχεται στα κράτη μέλη η δυνατότητα να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους σύμφωνα με το άρθρο 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου και να μετάσχουν αποτελεσματικά στην ενώπιόν του διαδικασία (βλ. απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2009, C-42/07, Liga Portuguesa de Futebol Profissional και Bwin International, Συλλογή 2009, σ. I-7633, σκέψη 41).

- 48 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως είναι παραδεκτή.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

- 49 Δεδομένου ότι τα τέσσερα ερωτήματα που έθεσε το αιτούν δικαστήριο συνδέονται μεταξύ τους, τα ερωτήματα αυτά πρέπει να εξετασθούν από κοινού.
- 50 Εν προκειμένω, τα εν λόγω ερωτήματα ανέκυψαν στο πλαίσιο προσφυγής κατά αποφάσεως του Συμβουλίου ανταγωνισμού. Κατά το αιτούν δικαστήριο, η δυσκολία έγκειται στο γεγονός ότι στη διαδικασία ενώπιόν του μετέχει μόνον η προσφεύγουσα της κύριας δίκης, ελλείπει καθού διαδίκου.
- 51 Κατά το αιτούν δικαστήριο, μια κατάσταση όπου ουδείς εκπρόσωπος αρχής ανταγωνισμού, ή ουδείς εκπρόσωπος του δημοσίου συμφέροντος διασφαλίσεως του ανταγωνισμού, μετέχει στη διαδικασία που κινήθηκε ενώπιον δικαστηρίου κατά αποφάσεως της αρχής ανταγωνισμού θέτει ζητήματα όσον αφορά το αν η επίμαχη εθνική ρύθμιση συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης, και ιδίως με τα άρθρα 2, 15, παράγραφος 3, και 35, παράγραφος 1, του κανονισμού.
- 52 Κατά συνέπεια, πρέπει να θεωρηθεί ότι, με τα ερωτήματά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά στην ουσία αν εθνική αρχή ανταγωνισμού δικαιούται, βάσει των εν λόγω διατάξεων του κανονισμού, να μετάσχει, ως καθής, σε δικαστική διαδικασία σχετική με απόφαση που εξέδωσε η αρχή αυτή.

- 53 Πρέπει να επισημανθεί ευθύς εξ αρχής ότι το δικαίωμα των εθνικών αρχών ανταγωνισμού να μετάσχουν σε διαδικασία κινηθείσα κατόπιν προσφυγής που ασκήθηκε κατά των αποφάσεών τους, απολαύοντας των ιδίων δικαιωμάτων με εκείνα που έχει ένας διάδικος στη διαδικασία αυτή, δεν απορρέει από το γράμμα των άρθρων 2 και 15, παράγραφος 3, του κανονισμού.
- 54 Συγκεκριμένα, αφενός, το άρθρο 2 του κανονισμού ορίζει ότι η απόδειξη παραβάσεως των άρθρων 101 ΣΛΕΕ και 102 ΣΛΕΕ βαρύνει «την αρχή που ισχυρίζεται την παράβαση», χωρίς η διάταξη αυτή να παρέχει οποιοδήποτε δικονομικό δικαίωμα στην αρχή αυτή.
- 55 Αφετέρου, διαπιστώνεται ότι το άρθρο 15, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού, το οποίο επιτρέπει σε εθνική αρχή ανταγωνισμού να υποβάλλει γραπτές παρατηρήσεις στα δικαστήρια του κράτους μέλους της ημεδαπής σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 101 ΣΛΕΕ και 102 ΣΛΕΕ και, με άδεια του σχετικού δικαστηρίου, να υποβάλλει προφορικές παρατηρήσεις, δεν αφορά τη συμμετοχή μιας τέτοιας αρχής στις εθνικές δικαστικές διαδικασίες ως καθής.
- 56 Διαπιστώνεται, επίσης ότι, κατά το άρθρο 35, παράγραφος 1, του κανονισμού, τα κράτη μέλη ορίζουν την αρχή ή τις αρχές ανταγωνισμού που είναι αρμόδιες για την εφαρμογή των άρθρων 101 ΣΛΕΕ και 102 ΣΛΕΕ κατά τέτοιον τρόπο ώστε να τηρούνται αποτελεσματικά οι διατάξεις του κανονισμού αυτού. Οι πιο πάνω αρχές οφείλουν, σύμφωνα με τον κανονισμό αυτόν, να διασφαλίζουν την αποτελεσματική εφαρμογή των εν λόγω άρθρων προς το γενικό συμφέρον (βλ. πέμπτη, έκτη, όγδοη, τριακοστή τέταρτη και τριακοστή πέμπτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού).
- 57 Ακόμη και αν το άρθρο 35, παράγραφος 1, του κανονισμού καταλείπει στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους τη φροντίδα να ρυθμίσει τα δικονομικά ζητήματα των ενδίκων βοηθημάτων κατά των αποφάσεων των πιο πάνω αρχών

ανταγωνισμού, τέτοιες ρυθμίσεις δεν πρέπει να θίγουν τον σκοπό του κανονισμού αυτού, ο οποίος είναι να διασφαλιστεί από τις εν λόγω αρχές η αποτελεσματική εφαρμογή των άρθρων 101 ΣΛΕΕ και 102 ΣΛΕΕ.

- 58 Εν προκειμένω, όπως ο γενικός εισαγγελέας παρατήρησε στο σημείο 74 των προτάσεων του, το να μην αναγνωρίζονται στην εθνική αρχή ανταγωνισμού τα δικαιώματα του διαδίκου και, επομένως το να εμποδίζεται η αρχή αυτή να υπερασπιστεί την απόφαση που εξέδωσε προς το κοινό συμφέρον, συνεπάγεται τον κίνδυνο να καταστεί το δικάζον δικαστήριο εξ ολοκλήρου «δέσμιο» των ισχυρισμών και επιχειρημάτων που προβλήθηκαν από την ή τις επιχειρήσεις που άσκησαν προσφυγή. Πάντως, σε έναν τομέα όπως αυτός όπου διαπιστώνονται παραβάσεις των κανόνων ανταγωνισμού και επιβάλλονται πρόστιμα, τομέα ο οποίος συνεπάγεται περίπλοκες νομικές και οικονομικές εκτιμήσεις, η ίδια η ύπαρξη ενός τέτοιου κινδύνου δύναται να εμποδίσει την εκπλήρωση της ιδιαίτερης υποχρέωσης που οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού έχουν, βάσει του κανονισμού, να διασφαλίσουν την αποτελεσματική εφαρμογή των άρθρων 101 ΣΛΕΕ και 102 ΣΛΕΕ.
- 59 Επομένως, η υποχρέωση εθνικής αρχής ανταγωνισμού να διασφαλίσει την αποτελεσματική εφαρμογή των άρθρων 101 ΣΛΕΕ και 102 ΣΛΕΕ απαιτεί να έχει η αρχή αυτή τη δυνατότητα να μετάσχει, ως καθής, σε διαδικασία ενώπιον εθνικού δικαστηρίου στρεφόμενη κατά της αποφάσεως που εξέδωσε η αρχή αυτή.
- 60 Έργο των εθνικών αρχών ανταγωνισμού είναι να σταθμίζουν την ανάγκη και τη χρησιμότητα της παρεμβάσεώς τους με γνώμονα την αποτελεσματική εφαρμογή του δικαίου ανταγωνισμού της Ένωσης.
- 61 Παρά ταύτα, όπως σωστά σημείωσε η Επιτροπή, η οιονεί συστηματική μη παράσταση των εν λόγω αρχών δύναται να θέσει σε κίνδυνο την αποτελεσματικότητα των άρθρων 101 ΣΛΕΕ και 102 ΣΛΕΕ.

- 62 Κατά το άρθρο 35, παράγραφος 1, του κανονισμού, δικαστήρια δύνανται να περιλαμβάνονται στις αρχές ανταγωνισμού που ορίζονται από τα κράτη μέλη. Κατά την παράγραφο 2 του άρθρου αυτού, όταν η εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης στον τομέα του ανταγωνισμού έχει ανατεθεί σε εθνικές διοικητικές και δικαστικές αρχές, τα κράτη μέλη δύνανται να αναθέσουν διαφορετικές αρμοδιότητες και λειτουργίες στις διαφορετικές αυτές εθνικές αρχές, είτε είναι διοικητικές είτε είναι δικαστικές.
- 63 Εν προκειμένω, πρέπει να επισημανθεί ότι, ελλείψει ρυθμίσεως της Ένωσης, τα κράτη μέλη παραμένουν αρμόδια, σύμφωνα με την αρχή της διαδικαστικής αυτονομίας, να ορίσουν το υπαγόμενο ή τα υπαγόμενα στην εθνική αρχή ανταγωνισμού όργανα που έχουν τη δυνατότητα να μετάσχουν, ως καθού, σε διαδικασία ενώπιον εθνικού δικαστηρίου στρεφόμενη κατά της αποφάσεως που εξέδωσε η αρχή αυτή, διασφαλίζοντας την τήρηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και την πλήρη αποτελεσματικότητα του δικαίου ανταγωνισμού της Ένωσης.
- 64 Βάσει των ανωτέρω, στα ερωτήματα που τέθηκαν πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 35 του κανονισμού πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αποκλείει εθνική ρύθμιση η οποία δεν παρέχει σε εθνική αρχή ανταγωνισμού τη δυνατότητα να μετάσχει, ως καθής, σε δικαστική διαδικασία στρεφόμενη κατά της αποφάσεως που εξέδωσε η αρχή αυτή. Έργο των εθνικών αρχών ανταγωνισμού είναι να σταθμίζουν την ανάγκη και τη χρησιμότητα της παρεμβάσεώς τους με γνώμονα την αποτελεσματική εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης. Παρά ταύτα, η συστηματική μη παράσταση της εθνικής αρχής ανταγωνισμού σε τέτοιες δικαστικές διαδικασίες θέτει σε κίνδυνο την αποτελεσματικότητα των άρθρων 101 ΣΛΕΕ και 102 ΣΛΕΕ. Ελλείψει ρυθμίσεως της Ένωσης, τα κράτη μέλη παραμένουν αρμόδια, σύμφωνα με την αρχή της διαδικαστικής αυτονομίας, να ορίσουν το υπαγόμενο ή τα υπαγόμενα στην εθνική αρχή ανταγωνισμού όργανα που έχουν τη δυνατότητα να μετάσχουν, ως καθού, σε διαδικασία ενώπιον εθνικού δικαστηρίου στρεφόμενη κατά της αποφάσεως

που εξέδωσε η αρχή αυτή, διασφαλίζοντας την τήρηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και την πλήρη αποτελεσματικότητα του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης.

Επί των δικαστικών εξόδων

- ⁶⁵ Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

Το άρθρο 35 του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αποκλείει εθνική ρύθμιση η οποία δεν παρέχει σε εθνική αρχή ανταγωνισμού τη δυνατότητα να μετασχει, ως καθής, σε δικαστική διαδικασία στρεφόμενη κατά της αποφάσεως που εξέδωσε η αρχή αυτή. Έργο των εθνικών αρχών ανταγωνισμού είναι να σταθμίζουν την ανάγκη και τη χρησιμότητα της παρεμβάσεώς τους με γνώμονα την αποτελεσματική εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης. Παρά ταύτα, η συστηματική μη παράσταση της εθνικής αρχής ανταγωνισμού σε τέτοιες δικαστικές διαδικασίες θέτει σε κίνδυνο την αποτελεσματικότητα των άρθρων 101 ΣΛΕΕ και 102 ΣΛΕΕ.

Ελλείψει ρυθμίσεως της Ένωσης, τα κράτη μέλη παραμένουν αρμόδια, σύμφωνα με την αρχή της διαδικαστικής αυτονομίας, να ορίσουν το υπαγόμενο ή τα υπαγόμενα στην εθνική αρχή ανταγωνισμού όργανα που έχουν τη δυνατότητα να μετάσχουν, ως καθού, σε διαδικασία ενώπιον εθνικού δικαστηρίου στρεφόμενη κατά της αποφάσεως που εξέδωσε η αρχή αυτή, διασφαλίζοντας την τήρηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και την πλήρη αποτελεσματικότητα του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης.

(υπογραφές)